Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 4 Tz 106/2009, ECLI:CZ:NS:2010:4.TZ.106.2009.1

Číslo: 9/2011

Právní věta:

I. Uskuteční-li cyklista jízdu na jízdním kole za situace, kdy současně poruší jak základní povinnosti účastníka provozu na pozemních komunikacích, např. je-li jeho schopnost bezpečné jízdy ve smyslu 3 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, snížena požitými alkoholickými nápoji, což mu rovněž neumožňuje počínat si ohleduplně a ukázněně ve smyslu § 4 písm. a) téhož zákona, tak i specifické povinnosti cyklisty stanovené v § 57 a § 58 citovaného zákona a upravující chování cyklisty, technický stav jízdního kola a způsob jízdy na něm, např. poruší-li při jízdě na jízdním kole ve skupině více cyklistů povinnost jet jednotlivě za sebou nebo použije-li k jízdě v noci neosvětlené jízdní kolo, pak za těchto okolností není vyloučeno pokládat porušení těchto povinností za takové jednání, s nímž je zpravidla spojeno zvýšení nebezpečí pro lidský život nebo zdraví, a učinit tak závěr, že jde o porušení důležité povinnosti uložené mu podle zákona (srov. č. 36/1984 Sb. rozh. tr.).

Je-li porušení těchto povinností příčinou dopravní nehody, při které dojde ke způsobení těžké újmy na zdraví nebo ke smrti jiného, za splnění dalších zákonných podmínek se cyklista porušením „důležité povinnosti uložené mu podle zákona“ může dopustit trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 2 tr. zák.

II. Jízda na jízdním kole nepatří do okruhu činností, na něž se vztahuje ustanovení § 50 odst. 1 tr. zák., neboť k ní není třeba zvláštního povolení nebo oprávnění. Proto pachateli, který se dopustil trestného činu jako cyklista, nelze uložit trest zákazu činnosti spočívající v zákazu jízdy na jízdním kole.

S ohledem na ustanovení § 49 odst. 1 tr. zák. však takovému pachateli nelze uložit ani trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel, protože se nedopustil trestného činu v souvislosti s řízením motorového vozidla.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.01.2010

Spisová značka: 4 Tz 106/2009

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Důležitá povinnost uložená podle zákona, Zákaz činnosti

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona rozhodl tak, že pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 6 T 342/2006, a v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 tr. ř. a § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. v neprospěch obviněného D. B.; napadený rozsudek zrušil a současně zrušil všechna další rozhodnutí na zrušený rozsudek obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Okresnímu soudu v Litoměřicích přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. 6 T 342/2006, byl obviněný D. B. uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. v souběhu s trestným činem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák. Za to mu byl uložen podle § 224 odst. 2 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. úhrnný trest odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon mu byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků. Podle § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák. byl obviněnému uložen také trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 3 roků. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byl obviněný zavázán k povinnosti zaplatit poškozené Vojenské zdravotní pojišťovně na náhradě škody částku ve výši 269 227 Kč.

Podle citovaného rozsudku se obviněný D. B. dopustil uvedených trestných činů na tom skutkovém základě, že dne 2. 7. 2006 kolem 00.15 hod. na silnici č. 23757/III. u objektu obchodní společnosti N. při jízdě jako cyklista na neosvětlením jízdním kole ve směru od obce T. na obec Ú. se údajně lekl psa, který běžel z levé strany na vozovku, nezvládl řízení jízdního kola a narazil do cyklisty J. S. souběžně jedoucího po pravé straně, čímž došlo k jeho pádu. Přitom cyklista J. S. utrpěl těžká poranění hlavy, kterým dne 11. 7. 2006 v Masarykově nemocnici v Ú. n. L. podlehl, a v době činu měl obviněný v krvi 0,99 až 1,75 g/kg alkoholu v krvi, jak vyplynulo ze znaleckého zkoumání.

Rozsudek nabyl právní moci dne 21. 2. 2009.

Proti tomuto pravomocnému rozsudku podala ministryně spravedlnosti stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného D. B. Podle názoru ministryně spravedlnosti soud prvního stupně sice učinil meritorní rozhodnutí, jímž obviněného uznal vinným a uložil mu trest, avšak na podkladě nedostatečně zjištěného skutkového stavu, o němž jsou důvodné pochybnosti. Kromě doznání obviněného, které učinil v přípravném řízení a následně ho odvolal, a zjištěného následku nehodového děje neprovedl soud jiný důkaz, který by potvrzoval, že došlo k nehodovému ději způsobem popsaným ve výroku o vině napadeného rozsudku. Nebyla také objasněna příčinná souvislost mezi jednáním obviněného a popsaným následkem a nebylo prokázáno zavinění obviněného. Ministryně spravedlnosti pak v tomto směru podrobně rozvedla nedostatky v postupu orgánů činných v trestním řízení.

Podle jejího názoru však i za předpokladu, kdyby soud prvního stupně provedl řádná skutková zjištění, nemohl by být skutek, který spáchal obviněný D. B., právně kvalifikován jako trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák., neboť nebylo zjištěno „porušení důležité povinnosti uložené zákonem“, které je znakem kvalifikované skutkové podstaty tohoto trestného činu a které nelze mechanicky dovozovat z porušení jakéhokoli předpisu. Jak dále ministryně spravedlnosti

zdůraznila, nanejvýš mohl být posuzovaný skutek právně kvalifikován jako trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák. Obdobnou výtku uplatnila ministryně spravedlnosti ve vztahu k trestnému činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák., protože za typickou činnost ve smyslu tohoto zákonného ustanovení je nutno považovat takovou činnost, která vyžaduje soustředěnou pozornost a schopnost správně vnímat a pohotově reagovat na vznikající situaci, přičemž i menší oslabení těchto schopností vlivem návykové látky vyvolává možnost ohrožení chráněných zájmů určitého rozsahu a intenzity. Obvykle jde o řízení motorového vozidla, přičemž ohrožení naznačené intenzity nevyplývá z jízdy podnapilého cyklisty, jehož vozidlo bez motorické síly vzhledem ke své konstrukci i malé hmotnosti nemá větší kinetickou energii. Dojde-li proto zaviněním podnapilého cyklisty ke vzniku poruchy vykazující znaky některého trestného činu, např. trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 tr. zák., je třeba skutek posoudit podle povahy a závažnosti následku jen jako poruchový trestný čin, a nikoli v souběhu s trestným činem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 tr. zák. V tomto směru ministryně spravedlnosti argumentuje rozhodnutím pod č. 1/1966 Sb. rozh. tr. a shledává porušení zákona i uložením trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení všech motorových vozidel, neboť při ukládání tohoto trestu je třeba jednak posoudit, zda pachatel spáchal trestný čin v souvislosti s tou činností, která je zakazována, jednak musí jít o činnost, ke které je zapotřebí zvláštního povolení nebo jejíž výkon upravuje zvláštní předpis. Trest zákazu činnosti uložený obviněnému je však v rozporu s těmito zákonnými požadavky.

Závěrem podané stížnosti pro porušení zákona ministryně spravedlnosti navrhla, aby Nejvyšší soud vyslovil namítané porušení zákona, k němž došlo v neprospěch obviněného D. B., aby zrušil napadený rozsudek včetně všech na něj obsahově navazujících rozhodnutí, která tím pozbyla podkladu, a aby věc přikázal Okresnímu soudu v Litoměřicích k novému projednání a rozhodnutí, případně aby Nejvyšší soud ve věci sám rozhodl.

Nejvyšší soud po přezkoumání věci shledal, že zákon byl porušen.

Jak je zřejmé z obsahu trestního spisu v posuzované věci, dne 2. 7. 2006 byly podle § 158 odst. 3 tr. ř. zahájeny úkony trestního řízení na základě odůvodněného závěru, že majitelka psa H. N. zavinila újmu na zdraví poškozeného J. S. a mohla se tak dopustit trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák. Policejní orgán – pprap. P. V. popsal skutkový děj tak, že dne 2. 7. 2006 v 00.00 hod. jel cyklista J. S. bez ochranné přilby na svém jízdním kole, na němž neměl osvětlení, přičemž při klesání u objektu obchodní společnosti N. ve směru od obce T. na obec Ú. vyběhl do jeho jízdní dráhy pes, který zaútočil na cyklistu J. S. jedoucího jako prvního v pořadí. Ten sjel na pravý okraj komunikace, kde přepadl z kola a hlavou narazil do betonového patníku. Téhož dne pprap. P. V. vyhotovil protokol o nehodě v silničním provozu, kde v části, v níž je popisován nehodový děj, jsou opět uvedeny údaje poskytnuté obviněným D. B., podle nichž pes vběhl pod jízdní kolo, na němž jel J. S., a došlo tak ke kontaktu hlavy psa s předním kolem cyklisty, což posléze vedlo k jeho pádu.

Poté, co bylo ve věci dne 27. 11. 2006 podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněného D. B. pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. a trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák., byl skutek v tomto usnesení popsán tak, že obviněný D. B. jako cyklista jedoucí na neosvětleném jízdním kole se údajně lekl psa, který běžel z levé strany od objektu obchodní společnosti N., nezvládl řízení kola a narazil do cyklisty J. S. jedoucího souběžně s ním po jeho pravé straně, čímž způsobil pád cyklisty J. S., který utrpěl zranění, jimž dne 11. 7. 2006 podlehl. Obviněný D. B. byl téhož dne vyslechnut v procesním postavení obviněného a po zákonném poučení popsal skutkový děj tak, že jeli společně s J. S. vedle sebe na jízdních kolech směrem na obec Ú., cestou si povídali, přičemž poté obviněný uviděl nějakého psa, který běžel z jeho levé strany, a bál se, že ho pes kousne, proto stočil řídítka a předním kolem narazil do přední vidlice jízdního kola J. S. Po nárazu již slyšel jen výkřik a dunivý zvuk a uviděl J. S., jak ležel na zemi hlavou u betonového patníku a silně krvácel. Jízdní kola byla zapříčená

do sebe na silnici. Snažil se telefonovat mobilním telefonem cyklisty J. S., který se mu však nepodařilo odblokovat, proto asi za deset minut zastavil motorové vozidlo, které projíždělo kolem. Pokud původně popisoval skutkový děj jinak, tj. tak, že se psem se střetl J. S., tvrdil to jen z důvodu, že se bál.

Obviněný D. B. sice v hlavním líčení vypovídal jinak a popřel, že by jel souběžně s poškozeným J. S., ale jel ve vzdálenosti asi 15 až 20 m za ním a na jeho pádu z jízdního kola se nepodílel. Podle obviněného byl důvodem změny jeho výpovědi nátlak, který na něj údajně činil vyslýchající policista se záměrem, aby obviněný připustil, že svým jízdním kolem narazil do jízdního kola poškozeného, přičemž v opačném případě měl obviněný dostat pouta a jít do vazby.

Okresní soud v Litoměřicích sice k prověření změněné obhajoby obviněného D. B. vyslechl jako svědka policistu Ing. M. S., který popřel tvrzení obviněného o nátlaku, který měl být vyvíjen na obviněného při jeho výslechu. Jmenovaný svědek však připustil, že se „obviněný odchýlil od prvotního výslechu“, přičemž z obsahu spisu není zřejmé, o jaký prvotní výslech se jedná, z kterého data je a kým byl pořízen. Nadto nebyla provedena nezbytná konfrontace obviněného s tímto svědkem podle § 104a tr. ř., neboť obviněný se nezúčastnil odročeného hlavního líčení, které bylo konáno v jeho nepřítomnosti, byť vzhledem k důležitosti konfrontace nebyly splněny zákonné předpoklady k procesnímu postupu podle § 202 odst. 2 tr. ř. Okresní soud vzhledem k novým skutečnostem, které uváděl obviněný ve svém výslechu dne 7. 12. 2006, zejména pokud jde o jízdní kola zapříčená na silnici, neověřoval toto tvrzení u svědka V. R., který měl být na místě nehody asi po 10 minutách, byť jde o významnou okolnost pro posouzení pravdivosti jednotlivých odlišných výpovědí obviněného.

Uvedené okolnosti zcela potvrzují závěr, že dokazování nebylo provedeno tak, aby byl spolehlivě zjištěn skutkový stav podle § 2 odst. 5 tr. ř., o němž by nebyly důvodné pochybnosti, a soud hodnotil neúplně provedené důkazy v rozporu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. ř. Podle názoru Nejvyššího soudu uvedená pochybení neumožňovala okresnímu soudu stanovit jednoznačný závěr o vině obviněného D. B., a jestliže ho přesto učinil, jde o rozhodnutí předčasné.

Nejvyšší soud dále konstatuje, že napadeným rozsudkem byl ve výroku o trestu porušen zákon v ustanoveních § 49 odst. 1 a § 50 odst. 1 tr. zák., pokud byl obviněnému D. B. uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 3 let. Obviněný se totiž měl dopustit trestné činnosti jako cyklista, přičemž však k jízdě na jízdním kole není zapotřebí zvláštního povolení nebo oprávnění a ani jinak nepatří jízda na jízdním kole do kategorie činností vyjmenovaných v ustanovení § 50 odst. 1 tr. zák. Je tudíž zřejmé, že obviněnému nemohla být zakázána jízda na jízdním kole, a pokud byl trest zákazu činnosti definován jako zákaz řízení všech motorových vozidel, pak takto vymezený trest zákazu činnosti nemá oporu v ustanovení § 49 odst. 1 tr. zák., neboť obviněný se nedopustil trestné činnosti v souvislosti s řízením motorového vozidla, za které nelze považovat jízdní kolo.

V situaci, kdy ve věci bude nutno podstatně doplnit dokazování, považuje Nejvyšší soud za předčasné uzavírat, zda obviněný D. B. svým jednáním naplnil skutkovou podstatu trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. Nelze však akceptovat kategorický závěr ministryně spravedlnosti, která zcela vylučuje použití uvedené kvalifikované skutkové podstaty a zpochybňuje možnost porušení důležité povinnosti uložené obviněnému podle zákona.

Obviněný D. B. totiž byl v posuzovaném případě podle § 2 písm. a) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, účastníkem provozu na pozemních komunikacích a podle § 2 písm. f) a h) citovaného zákona řídil nemotorové vozidlo. Jeho základní povinnosti jakožto účastníka provozu na pozemní komunikaci jsou upraveny v ustanovení § 3 odst. 1 téhož zákona, podle něhož se provozu na pozemních komunikacích

nesmí účastnit osoba, která by vzhledem k věku nebo ke sníženým tělesným nebo duševním schopnostem mohla ohrozit bezpečnost tohoto provozu. Ustanovení § 4 písm. a) citovaného zákona definuje další povinnost, a to chovat se ohleduplně a ukázněně a svým jednáním mj. neohrožovat život, zdraví nebo majetek jiných osob. Specifické povinnosti cyklisty jsou upraveny v ustanoveních § 57 odst. 1 až 8 citovaného zákona. Podle § 57 odst. 3 zákona č. 361/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, cyklisté smějí jet jen jednotlivě za sebou. Podle § 58 odst. 5 téhož zákona je cyklista povinen za snížené viditelnosti mít za jízdy rozsvícen světlomet s bílým světlem svítícím dopředu a zadní svítilnu se světlem červené barvy nebo přerušovaným světlem červené barvy. Je-li vozovka dostatečně a souvisle osvětlena, může cyklista použít náhradou za světlomet svítilnu bílé barvy s přerušovaným světlem.

Z uvedeného výčtu je zřejmé, že pokud cyklista požije alkoholické nápoje a jeho hladina alkoholu v krvi se pohybuje přes 1 promile, je snížena duševní schopnost takového cyklisty (§ 3 odst. 1 citovaného zákona) a není schopen bezpečné jízdy na jízdním kole. Stav ovlivnění alkoholem se promítá právě v neočekávaných situacích silničního provozu, kdy znemožňuje cyklistovi správnou a zejména včasnou reakci (v posuzované věci o tom svědčí znalecký posudek MUDr. J. F., v němž hodnotí schopnosti obviněného k jízdě v souvislosti s požitím alkoholických nápojů). Stupeň ovlivnění alkoholem rovněž negativně ovlivňuje schopnost cyklisty počínat si ohleduplně a ukázněně, přičemž oba tyto požadavky patří k základní povinnosti účastníka provozu na pozemních komunikacích. Kromě těchto základních požadavků na chování a počínání cyklisty jsou stanoveny i předpoklady k tomu, v jakém technickém stavu má být jízdní kolo, které cyklista užije k jízdě, čím má být vybaveno, a stejně tak i na samotný způsob jízdy.

Pokud z rozsahu porušení norem speciálního zákonného předpisu vyplývá, že cyklista nerespektoval základní povinnosti, jež mu ukládá zákon č. 361/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a porušil i ustanovení, která upravují konkrétní požadavky na chování cyklisty, na technický stav jízdního kola a na způsob jízdy na něm, a je-li důsledkem této nekázně cyklisty dopravní nehoda se způsobením těžké újmy na zdraví či smrtelného následku, je zřejmé, že cyklista porušil důležitou povinnost, jež mu vyplývá ze zákona. Přitom bez významu zde není ani kumulace porušení jednotlivých ustanovení citovaného zákonného předpisu.

Ministryně spravedlnosti v podané stížnosti pro porušení zákona rovněž vyslovila právní názor, že je vyloučen souběh trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 tr. zák. s trestným činem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák. a že skutek je třeba posoudit podle povahy následku jen jako poruchový trestný čin. Nejvyšší soud se tímto právním názorem v obecné rovině neztotožnil, neboť jednočinný souběh trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 tr. zák. s trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 tr. zák. je možný a neporušuje zákaz dvojího přičítání téže skutečnosti ve smyslu § 31 odst. 3 tr. zák., i když stav vylučující způsobilost v důsledku požití alkoholických nápojů je zároveň porušením důležité povinnosti uložené podle zákona řidiči motorového vozidla (srov. rozhodnutí pod č. 24/1963 Sb. rozh. tr.). Uvedené trestné činy nejsou mezi sebou v takovém vztahu, aby jeden z nich byl trestným činem speciálním vůči druhému. Pokud došlo v důsledku jednání pachatele, jež má znaky úmyslného trestného činu, i k naplnění znaků trestného činu spáchaného z nedbalosti, nejde o vztah trestných činů, v němž by bylo možné za jakýchkoli skutkových okolností považovat úmyslný trestný čin za prostředek ke spáchání trestného činu nedbalostního, popřípadě za jeho vedlejší produkt (srov. rozhodnutí pod č. 44/1998 Sb. rozh. tr., dále Šámal P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s.1338).

Vzhledem k výše uvedené argumentaci Nejvyšší soud vyslovil namítané porušení zákona, k němuž došlo v neprospěch obviněného D. B., proto zrušil napadený rozsudek včetně všech rozhodnutí na něj obsahově navazujících, která tím pozbyla podkladu, a věc s příslušnými pokyny přikázal Okresnímu soudu v Litoměřicích, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.